

Hangon Satama Oy
bjorn.peltonen@portofhanko.fi

Väylävirasto
olli.holm@vayla.fi

Viite: Arviointiselostuksen täydennys toimitettu 8.3.2022; UUDELY/7968/2017

AJANTASAISTETTU PERUSTELTU PÄÄTELMÄ, KOVERHARIN SATAMAN LAAJENNUS, HANKO

Perusteltu päätelmä on yhteysviranomaisen hankkeen merkittävistä ympäristövaikutuksista tekemä perusteltu johtopäätös, joka on tehty arviointiselostuksen, siitä annettujen mielipiteiden ja lausuntojen, sekä yhteysviranomaisen oman tarkastelun pohjalta ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain nojalla (252/2017; jäljempänä YVA-laki).

Hankkeesta vastaava on 8.3.2022 toimittanut Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle (jäljempänä ELY-keskus) YVA-lain mukaisen täydennetyn arviointiselostuksen ajantasaistetun perustellun päätelmän antamista varten.

1 HANKETIEDOT

Hankkeen nimi ja sijainti

Koverharin sataman laajentaminen, Hanko. Hankkeesta vastaavat Hangon satama Oy ja Väylävirasto.

Yhteysviranomainen

Hankkeen yhteysviranomaisena on toiminut Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus.

Hankkeesta vastaavan kuvaus hankkeesta ja sen ympäristöstä

Hankekuvaus

Hangon Satama Oy suunnittelee Koverharin sataman laajentamista Hangossa. Satamaan rakennetaan uusi rannansuuntainen laituri nykyisen satama-alueen eteläpuolelle. Satama-alueen edustaa

ruopataan ja väylää syvennetään sataman edustan ulkopuolella. Satamaan johtava väylä ruopataan 14 m syvyiseksi. Rakennustyöt edellyttävät myös vedenalaisia louhintoja kauempana väylällä.

Uuden laiturin pituus on 283 m ja syvyys 14 m. Sen rakentaminen vaatii massatäyttöä, joissa käytetään pääsääntöisesti sataman edustalta ruopattuja massoja sekä louhetta. Sataman edustalta ruopataan yhteensä 184 000 m³tr massoja. Väylää syventävän louhinnan osuus on 9000 m³tr. Lisäksi sataman edustalta on varauduttu ottamaan 50 000 m³tr hiekkaa ja 23 000 m³tr louhetta laiturin täyttöihin. Yhteensä massoja otettaisiin enintään 257 000 m³tr. Pääasiassa massat ovat hiekkaa, mutta joukossa on myös löyhempää materiaalia. Kaikki käyttökelpoiset kitkamaata olevat ruoppausmassat hyödynnetään laiturin taustatäytöissä.

Rakenteisiin kelpaamattomat maat eli löyhät massat kuten lieju ja savi läjitetään Väyläviraston omistamalle Länsisataman meriläjitys-alueelle. Läjitysalue sijaitsee noin 1,3 kilometrin etäisyydellä Hangon Länsisatamasta Hangon meriväylän (4110), Kistskär-Tulliniemen väylän (4055) ja Hangon telakan väylän (4130) risteämiskohdassa. Alueelle, jonka syvyys on noin 35 m ja ylin läjitystaso -30 m, sijoitetaan ruoppausmassoja enintään 71 000 m³. Alueen pinta-ala on noin 22 000 m². Läjitysalue on arvioitu kertymäalueeksi, eikä sedimenttien kulkeutumiselle pois ole hanketoimijan arvion mukaan merkittävää riskiä. Alueelle on sijoitettu aikaisemmin Hangon vuoden 2011 ruoppauksissa syntyneitä massoja.

Hankkeessa on tarkoitus louhia kiviainesta yhteensä 32 000 m³tr, jotta varmistetaan louheen riittävyys myös rakennustyössä tarvittaviin täyttöihin. Merenpohjan louhinta tehdään Koverharin sataman edustalla vesilupahakemuksen mukaisella ruoppauskohteella alueella 2 sekä kauempana väylällä Tvärminneön ja Hästö Busön välisellä ruoppausalueella 3. Louhetta otetaan sataman edustalta enintään 14 000 m³tr ja kauempana väylällä olevalta ruoppausalueelta enintään 18 000 m³tr.

Sataman edustalla vesialuetta muutetaan maa-alueeksi noin 26 000 m². Sataman tulevan kenttäalueen pinta-ala nykyisellä vesialueella on 23 800 m².

Hankealueen ympäristö

Koverharin sataman edustan vesialue satama-alue mukaan lukien sijaitsee Natura 2000 -verkoston alueella Tammisaaren ja Hangon

saariston ja Pohjanpitäjänlahden merensuojelualue (FI0100005), joka on sekä luontodirektiivin mukainen SCI- että lintudirektiivin mukainen SPA-alue. Sataman etelä- ja itäpuolella on Puolustusvoimien käytössä oleva Syndalenin ampuma-alue. Lähimmät asuinrakennukset sijaitsevat noin 1,1 km päässä hankealueelta Ekön saarella. Lähin asutuskeskittymä on Lappohjan kylä noin 1,6 km päässä pohjoisessa.

Koverharin alue kuuluu laajaan, Hankoniemen aluetta peittävään pohjavesimuodostumaan. Muodostuma on jaettu useaksi pohjavesialueeksi, joista Koverharin sataman pohjoispuolella on Isolähteen pohjavesialue (0107803) ja länsi- ja eteläpuolella Syndalenin pohjavesialue (0107806). Molemmat ovat vedenhankintaa varten tärkeitä, luokan I, pohjavesialueita.

Suunniteltu meriläjäytysalue sijaitsee noin 300 m etäisyydellä lähimmästä Natura-alueesta, Tulliniemen linnustonsuojelualueesta (FI0100006). Vastaavalla aluerajauksella on myös rajattu Tulliniemen luonnonsuojelualue (YSA010035). Natura-alueella on luontodirektiivin mukaisia suojeltuja luontotyyppisiä yhteensä 30 % alueesta. Näitä ovat vedenalaiset hiekkasärkät (10 %), Atlantin ja Itämeren rannikoiden kasvipeitteiset rantakalliot (10 %), riutat (5 %) sekä Itämeren boreaaliset luodot ja saaret (5 %). Saaristoalue on merilinnuston pesinnän kannalta tärkeää aluetta.

Hankkeen muutokset suhteessa v. 2019 laadittuun YVA-selostukseen

Hankkeen vesitalouslupa (ESAVI/36900/2020) sataman ruoppauksiin, puhtaiden ruoppausmassojen sijoittamiseen mereen Hangon Länsisataman edustalle sekä uuden laiturin rakentaminen on vireillä Etelä-Suomen aluehallintovirastossa. Lisäksi on samanaikaisesti vireillä ympäristölupahakemus ruoppausmassojen, teräskuonan ja pulveroidun betonijätteen sijoittamiselle laiturin ja taustakentän rakenteisiin (ESAVI/37484/2020).

Louhintaa tehdään sataman louhetäyttöjen varmistamiseksi kokonaisuudessaan 32 000 m³ltr, mikä on 18 000 m³ltr enemmän kuin aiemmassa YVA-menettelyssä arvioitu louhintamäärä 14 000 m³ltr. Louhintaa tapahtuisi sekä sataman edustalla että kauempana väyläalueella.

Louhittavan ja ruopattavan massa kokonaismäärä on nykyisen suunnitelman mukaan 257 000 m³ltr. YVA-menettelyssä arvioitiin enimmillään vaikutukset sataman edustalta ruopattavalle ja

louhittavalle massamäärälle 243 000 m³ltr. Nyt suunnitelmissa on ottaa satama-altaan edustalta ja pohjoispuolelta tarvittaessa 50 000 m³ltr hiekkaa lisää hankkeen vaatiman ruoppauksen lisäksi, mikäli laiturin täyttöihin tarvitaan arvioitua enemmän kitkamaa-aineksia.

Aiemmassa YVA-menettelyssä hyötykäyttöön soveltumattomat ruoppausmassat suunniteltiin läjitettäväksi maalle. Nyt suunnitelmana on läjittää enimmillään 71 000 m³ltr massoja mereen Hangon Länsisataman meriläjitysalueelle.

Sataman täytön vaikutukset nyt suunnitelmissa olevalta pinta-alalta on arvioitu aiemmassa YVA-menettelyssä.

Arviointiselostuksessa v. 2019 esitetyt hankkeen vaihtoehdot

YVA-selostuksessa esitettiin seitsemän hankevaihtoehtoa ja arvioitiin niiden rakentamisesta ja toiminnasta aiheutuvat vaikutukset. YVA-ohjelmassa esitetyjä vaihtoehtoja muokattiin ympäristövaikutusten arvioinnin yhteydessä, sillä noiden vaihtoehtojen vaikutukset Natura 2000- alueen suojeluarvoihin olisivat olleet merkittäviä eivätkä vaihtoehdot täten toteuttamiskelpoisia.

Vaihtoehto VE0:

Hanketta ei toteuteta. Koverharin sataman toiminta jatkuu nykyisten ympäristölupaehtojen mukaisesti. Myönnetty vesilupa mahdollistaa sataman nykyisen bulk-laiturin saneerauksen ja satama-altaan kunnossapitoruoppauksen. Saneerauksen jälkeen satamassa on käytössä kaksi laituria. Myönnetyn ympäristöluvan mukaan irtolastia voidaan käsitellä noin 1 milj. tonnia vuodessa mikä on noin 150 aluskäyntiä vuodessa.

Vaihtoehto VE0+

Bulk-laiturin saneerauksen ja sataman kunnostusruoppauksen jälkeen olemassa olevat laiturit varustetaan rampeilla ro-liikennettä varten. Käsiteltävän lastin tonnimäärä on sama kuin vaihtoehdossa VE0, mutta aluskäyntejä on arviolta 298 vuodessa.

Vaihtoehto VE1:

Satamaan rakennetaan uusi bulk- tai konttilaituri nykyisen satama-altaan pohjoispuolelle. Uuteen laituriin voivat kiinnittyä alukset, joiden syväys on 12 metriä. Laiturialueen edustalta ruopataan yhteensä 31 000 m³ltr ja vesialuetta täytetään noin 28 000 m². Aluskäyntejä on noin 400 vuodessa.

Vaihtoehto VE2:

Vaihtoehdossa nykyisen satama-altaan etelä- ja pohjoispuolelle rakennetaan rannan suuntainen laituri sekä pohjoispuolelle lisäksi pisto-

15.7.2022

laituri. Rannansuuntaisesti oleviin laitureihin kiinnittyvät alukset ovat satama-altaan pohjoispuolella bulk/konttialuksia ja eteläpuolella ROPAX-aluksia. Pistolaituria käyttävät ro-ro alukset. Uutta väyläaluetta muodostuu noin 28,2 hehtaaria. Laiturialueen edustalta ruopataan noin 114 000 m³ltr ja vesialuetta täytetään noin 23 000 m². Tuloväylää syvennetään 13 metrin kulkusyvyYTEEN, josta louhetta syntyy noin 6000 m²ltr. Aluskäyntejä tulee olemaan noin 800 vuodessa.

Vaihtoehto VE2+

Muuten samanlainen kuin VE2, mutta satama-altaan eteläpuolelle oleva rannansuuntainen laiturin on bulk-laituri, jonka eteläpuolella on pistolaituri, jossa laivapaikat molemmilla puolilla. Ruoppausmassoja syntyy 6000 m³ltr enemmän kuin vaihtoehdossa VE2 eli yhteensä 120 000 m³ltr. Vesialuetta täytetään noin 26 000 m². Louhintamäärä on sama kuin vaihtoehdossa VE2. Aluskäyntejä on arviolta 1100 vuodessa.

Vaihtoehto VE3:

Satama-altaan pohjoispuoli olisi sama kuin vaihtoehdossa VE2+, mutta eteläpuoleinen rannansuuntainen laiturin olisi bulk-laituri ja eteläinen pistolaituri olisi käytössä vain toiselta puolelta. Vaihtoehto edellyttää ruoppausta noin 243 000 m³ltr ja vesialueen täyttöä 26 000 m². Alusliikenteen arvio on noin 900–1150 aluskäyntiä vuodessa, riippuen tehdäänkö rannansuuntaisesta laiturista bulk- vai konttilaituri.

Vaihtoehto VE4:

Vaihtoehdossa VE4 laiturien asettelu on sama kuin muissakin vaihtoehtoisissa, mutta pohjoisen rannansuuntaisen kontti/bulk-laiturin kulkusyvyys on 10 m (haraussyvyys 14,3 m) ja eteläisen bulk-laiturin syvyys 14 metriä (haraussyvyys 15,4 metriä). Eteläinen ro-ro-pistolaituri on käytössä vain pohjoispuolelta. Koko sataman edusta eteläisen bulk-laiturin kohdalla ei ole kulkusyvyydeltään 14 metriä, vaan 14 metrin väylä kulkee vesialueen keskellä kapeana väylänä. Kauempana väylällä haraussyvyys olisi 16,1 metriä. Kauempana väylä haarautuu, ja vain idänpuoleinen haara voidaan syventää 14 metriin, eli vaihtoehdon tapauksessa käytetään vain idänpuoleista haaraa.

Vaihtoehdossa VE4 ruoppausmassoja syntyy 168 000 m³ltr sekä louhintaa kauempana väylällä tehdään 14 000 m³ltr. Merialuetta täytetään noin 25 300 m². Alusliikenteen arvio on 900–1150 aluskäyntiä vuodessa.

Valittu vaihtoehto:

Hangon satama Oy ja Väylävirasto valitsivat toteutettavaksi lähinnä vaihtoehdon VE4, joka mahdollistaa suurten alusten saapumisen satamaan. Vaihtoehdon katsottiin olevan sataman kannalta kustannustehokkain vaihtoehto. Myös aluskäyntien määrä on vähäisempi, kun saman lastimäärän kuljettamiseen tarvitaan vähemmän aluksia.

Hankkeen liittyminen muihin ohjelmiin ja suunnitelmiin

Alueelle on laadittu uusi Kymijoen-Suomenlahden vesienhoitoalueen vesienhoitosuunnitelma vuosiksi 2022–2027. Hankoniemen alue kuuluu vesienhoitoalueen lounaiseen ulkosaaristoon.

2 ASIAN VIREILLETULO JA KÄSITTELY SEKÄ TÄYDENTÄMINEN

YVA-menettely 2017–2019

Hankkeen arviointimenettelyn tarve määräytyy YVA-lain liitteen 1 kohdan 9f perusteella: pääosin kauppamerenkulun käyttöön rakennettavat meriväylät, satamat, lastaus- ja purkulaiturit yli 1 350 tonnin aluksille.

Hankkeesta vastaavat Hangon satama Oy ja Väylävirasto saattoivat hankkeen ympäristövaikutusten arviointimenettelyn (jäljempänä arviointimenettely) vireille toimittamalla ympäristövaikutusten arviointiohjelman yhteysviranomaiselle 14.8.2017. Yhteysviranomaisen antoi siitä lausuntonsa 25.10.2017.

Hankkeesta vastaava toimitti 14.2.2019 yhteysviranomaiselle ympäristövaikutusten arviointiselostuksen (jäljempänä arviointiselostus) ja yhteysviranomaisen antoi perustellun päätelmänsä hankkeen merkittävistä ympäristövaikutuksista 28.6.2019.

Perustellun päätelmän ajantasaisuuden arvioinnit

YVA-lain 27 §:n mukaan lupaviranomaisen on varmistettava, että perusteltu päätelmä on ajan tasalla lupa-asiaa ratkaistaessa. Yhteysviranomaisen on lupaviranomaisen pyynnöstä esitettävä näkemyksensä laatimansa perustellun päätelmän ajantasaisuudesta ja tarvittaessa yksilöitävä, miltä osin se ei enää ole ajan tasalla, ja miltä osin arviointiselostusta on täydennettävä perustellun päätelmän ajantasaistamiseksi.

Etelä-Suomen aluehallintovirasto (myöhemmin aluehallintovirasto) on 14.10.2020 pyytänyt Uudenmaan ELY-keskukselta lausuntoa perustellun päätelmän ajantasaisuudesta koskien ympäristölupahakemusta Koverharin sataman toiminnan olennaiseen muuttamiseen (ESAVI/4582/2020). ELY-keskus totesi lausunnossaan 4.12.2020, että ympäristölupahakemuksen mukainen toiminta esitettyssä laajuudessaan ei edellyttänyt arviointiselostuksen täydentämistä ja 28.6.2019 päivätty perusteltu päätelmä oli ajantasainen suhteessa vireillä olevan hakemuksen toimintaan.

Hankkeen vesitalouslupahakemus Koverharin sataman ruoppauksille, puhtaiden ruoppausmassojen sijoittamiselle mereen Hangon Länsisataman edustalle sekä uuden laiturin rakentamiselle, ja ympäristölupahakemus ruoppausmassojen, teräskuonan ja pulveroidun betonijätteen sijoittamiselle laiturin ja taustakentän rakenteisiin ovat tällä hetkellä vireillä aluehallintovirastossa. Aluehallintovirasto pyysi Uudenmaan ELY-keskusta arvioimaan laatimansa hankkeen perustellun päätelmän ajantasaisuuden suhteessa vireillä oleviin hakemuksiin ja niiden sisältämiin toimintoihin. ELY-keskus on 11.6.2021 antamassaan lausunnossa todennut, ettei aiemmin annettu perusteltu päätelmä ole vesilupahakemuksen suhteen kaikilta osin ajantasainen, ja arviointiselostusta on täydennettävä.

Arviointiselostuksen täydentäminen

Yhteysviranomaisen kehotti toiminnanharjoittajaa täydentämään arviointiselostusta seuraavasti hankkeeseen YVA-menettelyn jälkeen tehtyjen muutosten vuoksi.

- 1) Virtausmallinnukseen ja virtausmittauksiin perustuva arviointi suunnitellun meriläjityksen aiheuttaman samentuman leviämisestä Tulliniemen Natura-alueelle sekä sen läheisyyteen ja vaikutuksista alueen luontoarvoihin. Suunnitellun läjitysalueen soveltuvuus tyydyttäväksi läjitysalueeksi on arvioitava myös saatujen virtausmittaustulosten pohjalta.
- 2) Meriläjityksen aiheuttaman samennuksen vaikutusalueella olevien uhanalaisten vedenalaisten luontotyyppien (erityisesti riutatluontotyyppi) sijainti on selvitettävä tutkimuksin. Selvitysvelvoite koskee Tulliniemen Natura-aluetta ja sen lähialuetta. Hakemuksessa esitetty riutatluontotyyppien sijainti- ja vaikutusarvio perustuu VELMU-aineistoon ja näin ollen mallinnuksiin, mikä ei ole riittävä Natura-alueen luontoarvoihin kohdistuvien mahdollisesti merkittävien vaikutusten tunnistamiseksi.
- 3) Aineistoa tulee täydentää louhinnan aiheuttamien vaikutusten (mm. melun leviäminen ja vedenalainen melu) osalta huomioiden sekä ruoppausalueen 2 louhinta ja ruoppausalueen 3 lisälouhinta (hakemuksen liite 1 -kartat ruoppausalueista). Lisäksi tulee esittää ELY-keskuksen Natura-arvioinnista antamassa lausunnossa edellytetty suunnitelma siitä, miten melun eläimiin kohdistuvat haittavaikutukset ehkäistään melun leviämisen estämisellä ja esimerkiksi karkottamalla lajit työalueelta.

- 4) Hankkeessa tapahtuneista muutoksista verrattuna YVA-menettelyssä arvioituihin hankevaihtoehtoihin ja niistä tehtyyn Natura-arviointiin tulee tehdä uuden Natura-arvioinnin tarpeen arvio. Arviossa tulee kerätä yhteen Natura-alueiden luontoarvoihin kohdistuvat mahdolliset heikentävät vaikutukset.

Hankkeesta vastaavan toimittama täydennys

Hankkeesta vastaava toimitti 8.3.2022 pyydettyt täydennykset; YVA-selostuksen täydennys (päiväty 8.3.2022), Ruoppausmassojen läjityksen vesistövaikutusten mallinnusraportti (päiväty 23.12.2021) ja Lisäselvitys luontotyypin Riutta luontoarvoista ja arvio läjityksen ympäristövaikutuksista Hangon Länsisataman edustalla (päiväty 5.1.2022).

Lisäksi hankkeesta vastaava toimitti täydennetyt YVA-selostuksen kuuluttamista varten hankkeen vuonna 2019 laaditun arviointiselostuksen liitteineen, ja vireillä olevan vesi- ja ympäristölupahakemuksen tarpeellista aineistoa.

3 ARVIOINTISELOSTUKSESTA TIEDOTTAMINEN JA KUULEMINEN

Yhteysviranomaisen tiedotti täydennetystä arviointiselostuksesta ja sen nähtävillä olosta mielipiteiden ja lausuntojen esittämistä varten julkisella kuulutuksella 30.3. – 13.5.2022. Kuulutus ja arviointiselostus liitteineen julkaistiin ELY-keskuksen verkkosivuilla www.ely-keskus.fi/kuulutukset/ (Uusimaa) ja ympäristöhallinnon verkkosivuilla

<https://www.ymparisto.fi/koverharinsatamanlaajennusYVA> sekä <https://www.miljo.fi/koverharhamnudvidgningMKB>

Ilmoitus kuulutuksesta lähetettiin Hangon ja Raaseporin kaupungeille julkaistavaksi niiden verkkosivuilla. Lisäksi täydennetystä arviointiselostuksesta ja sen nähtävillä olosta sekä mahdollisuudesta mielipiteiden ja lausuntojen esittämiseen tiedotettiin 30.3. – 1.4.2022 julkaistuilla lehti-ilmoituksilla Etelä-Uusimaa, Västra Nyland ja Hango-Nyt -lehdissä.

4 ARVIOINTISELOSTUKSESTA ANNETUT LAUSUNNOT JA MIELIPITEET

Yhteysviranomaisen pyysi lausunnot täydennetystä arviointiselostuksesta seuraavilta viranomaisilta ja tutkimuslaitoksilta;

Hangon kaupunki (kaupunginhallitus, ympäristönsuojeluviranomainen, kaavoitusviranomainen ja rakennusvalvontaviranomainen), Raaseporin kaupunki, Eteläkärjen ympäristöterveys (terveydensuojeluviranomainen), Etelä-Suomen aluehallintovirasto (Peruspalvelut, oikeusturva ja luvat), Etelä-Suomen aluehallintovirasto (ympäristöluvat), Geologian tutkimuskeskus, Liikenne- ja viestintävirasto Traficom, Luonnonvarakeskus, Länsi-Uudenmaan maakuntamuseo, Länsi-Uudenmaan pelastuslaitos, Metsähallitus, Museovirasto, Puolustusvoimat, Turvallisuus- ja kemikaalivirasto, Uudenmaan liitto, Rajavartiolaitos ja Caruna Oy.

Asia lähetettiin tiedoksi mielipiteen antoa varten seuraaville yhdistyksille ja muille tahoille: Tvärminnen eläintieteellinen asema, Suomen luonnonsuojeluliitto, Hangon ympäristöyhdistys ja Natur och Miljö r.f.

Arviointiselostuksesta toimitettiin yhteysviranomaiselle 7 lausuntoa ja 11 mielipidettä.

Seuraavassa on esitetty yhteenveto kuulemispalautteen keskeisestä sisällöstä. Lausunnot ja mielipiteet löytyvät kokonaisuudessaan osoitteesta www.ymparisto.fi/koverharinsatamanlaajennusYVA. Verkkosivuilla julkaistuihin lausunnoista ja mielipiteistä on poistettu henkilötiedoiksi katsotut tiedot.

Yhteenveto lausunnoista

Yleistä

Lausunnoissa todettiin, että uusien toimintojen ympäristövaikutuksia on arvioitu asianmukaisesti. Vaikutukset ovat pääosin vähäisiä ja esitettyjä lieventämiskeinoja pidettiin perusteltuina ja suurelta osin riittävinä. Erityisesti kiintoaineen leviämisseurantaa ja sameuskartoitusta pidettiin hyvänä asiana.

Vaikutukset maaperään sekä pinta- ja pohjavesiin

Todettiin, että ruoppaus ja louhinta lisäävät luontotyyppeihin kohdistuvaa kiintoaineskuormitusta. Ruoppausmassojen haitta-aineita on selvitetty useissa tutkimuksissa. Haitta-aineiden paikallinen esiintyminen on otettu huomioon ja riski todettu vähäiseksi. Huomautettiin, että vaikka massojen haitta-ainepitoisuudet olisivat matalia, niillä voi olla herkässä ympäristössä suuria kielteisiä vaikutuksia. Meriläjitäsalueen pohja on kertymä-

pohjaa ja se soveltuu hyvin meriläjitysalueeksi. Lausunnoissa korostettiin, että läjitysalue sijaitsee väylien risteyskohdassa, ja on epävarmaa, miten alusten kasvava koko ja potkurivirrat vaikuttavat läjitettyyn massaan ja sen leviämiseen.

Luontovaikutukset

Suurimmat luontovaikutuksen aiheutuvat hankkeen rakennusvaiheen töistä. Meriluonnon tila on Läntisellä Uudellamaalla luokiteltu korkeintaan tyydyttäväksi. Itämeren tilaa heikentää yleisesti maa-alueelta tuleva ravinnekuormitus. Lausunnoissa kuitenkin huomautetaan, että teolliset hankkeet voivat vaikuttaa paikallisesti alueen meriluontoon. Hankkeen aiheuttamaa kuormitusta tulee pyrkiä vähentämään riittävällä lupamääräyksillä Uudenmaan vesienhoidon toimenpideohjelman mukaisesti.

Katsottiin, että läjityksen vaikutukset lähellä sijaitsevaan Tulliniemen Natura-alueeseen on arvioitu riittävällä tavalla. Toisaalta lausunnoissa huomautettiin, että mallinnuksiin perustuva arviointi sisältää aina epävarmuuksia. Painotettiin samentumisen leviämisen estämistä ja sen vaikutusten seuranta.

Läjitys ja louhinta on suunniteltu tehtäväksi syksyn ja talven aikana. Ruoppauksissa käytetään ympäristöä säästäviä tekniikoita ja louhinnan yhteydessä merinisäkkäitä voidaan karkottaa alueelta ennen räjäytyksiä. Lausunnoissa todettiin, että edellä mainituilla toimilla vaikutukset alueen eläimistöön jäävät vähäisiksi ja lyhyt-aikaisiksi.

Hankealue ja läjitysalue eivät ole kalataloudellisesti merkittäviä alueita. Lausunnoissa katsottiin, että kaupallista kalastusta koskevat tiedot ovat puutteellisia. Tämä voi myöhemmin vaikeuttaa mahdollisten kalastajille maksettavien korvausten perustelemista. Lisäksi todettiin, että aineistoon sisältyvän vesistö- ja kalatalous-tarkkailuohjelman perusteella ei saada luotettavaa tietoa hankkeen mahdollisista kalatalousvaikutuksista.

Vaikutukset muinaisjäännöksiin

Katsottiin, että hankkeen vaikutukset muinaisjäännöksiin ovat huomattavat ja pidettiin tärkeänä, että vedenalaiset inventoinnit tehdään hyvissä ajoin. Inventointi suoritettiin 2021 Koverharin sataman edustalla ja ruoppausalueella ulompana väylällä. Lausunnoissa todetaan, ettei meriläjityksellä ja lisälouhinnoilla ole vaikutusta vedenalaiseen kulttuuriperintöön, sillä kyseessä on jo

olemassa meriläjitysalue. Louhinta-alueilla tehtiin vuonna 2021 inventointi, jossa ei havaittu merenalaista kulttuuriperintöä.

Vaikutukset ihmisten elinoloihin

Lausunnoissa pidettiin hyvänä asiana ruoppauksen ajoittamista uimakauden ulkopuolelle. Huomautettiin, että Lappohjan rannan lisäksi tulee huomioida Tulliniemen EU- uimaranta, joka sijaitsee 2 km päässä ruoppausmassojen meriläjityspaikasta. Eteläkärjen ympäristöterveydelle tulee tiedottaa ainakin uimakauden aikana, mikäli uimarannan vedenlaatu voi heikentyä esimerkiksi sameusvaikutusten takia.

Haitallisten vaikutusten lieventäminen ja seuranta

Katsottiin, että suunnitellut haittojen lieventämistoimet ovat välttämättömiä ja useiden lieventämistoimien soveltamista pidettiin tarpeellisena. YVA:ssa esitettyjä toimenpiteitä pidettiin perusteltuina. Huomautettiin kuitenkin, että meriläjitysmassojen määrä on merkittävästi alueen aiempia läjityksiä suurempi. Läjityksen vesistövaikutusten vähentämiseksi tulee harkita samoja lieventämistoimia kuin louhinnassa ja ruoppauksessa, esimerkiksi siltti- ja kuplaverhoa sekä massojen ohjausta suoraan pohjaan.

Yhteenveto mielipiteistä

Mielipiteissä suhtauduttiin suurelta osin kielteisesti Koverharin sataman laajentamiseen. Turvallisimpana vaihtoehtona pidettiin VE0+ vaihtoehtoa. Myös vaihtoehtoa VE2 pidettiin varteenotettavana, vaikka ruoppauksen vaikutukset huolettivat. Todettiin, että täydennyselostuksessa suhtaudutaan riskeihin melko kevyesti. Ei ole täyttä varmuutta siitä, että hankkeen ympäristövaikutukset olisivat vähäisiä. Sataman toiminta koetaan jo nyt häiritseväksi. Erityisesti ilta- ja yöaikaan kuuluva melu koettiin häiritsevänä. Satamasta kulkeutuu ympäristöön ja mereen kivihiilipölyä sekä muita materiaaleja esimerkiksi metalliromua ja roskaa. Asiasta on valitettu, mutta koetaan, ettei asiaan suhtauduta vakavasti eikä ympäristöasioita oteta riittävästi huomioon.

Mielipiteissä korostettiin, että hankealueen läheisyydessä sijaitsee ainutlaatuisia ja arvokkaita luonto- ja virkistyskohteita. Erityisesti Lappohjan hiekkarannan alueesta ja hankkeen vaikutuksista sen tilaan oltiin huolissaan. Lappohjan alueelta merenpohjasta on löydetty seitsemän pohjaveden muodostamaa makeanveden

lähdeettä. Alueen luontoarvot on suojattava ja samennuksen leviäminen Lappohjaan on estettävä. Lappohjan rannan ja lähteiden tilaa tulee seurata säännöllisesti. Hankkeella tulee olemaan lyhyt- ja pitkäkestoisia vaikutuksia Lappohjan luontoon ja virkistyskäyttöön.

Todettiin, että ruoppauksen riskeihin tulee kiinnittää huomiota. Ei ole selvää, miten haitta-aineita sisältävät massat erotellaan ruoppauksessa. Huomautettiin, että alueella tarvitaan jatkuvia ylläpitoruoppauksia, sillä hankealue on hiekkapohjainen. Ylläpitoruoppaukset tulisi tehdä talvella jääkannen aikaan, jotta haitta ympäristölle olisi mahdollisimman pieni. Lisäksi todettiin, että hankealueen syvien pohjasedimenttien haitta-ainepitoisuuksia ei ole tutkittu tarpeeksi. Hyvänä asiana pidettiin siltti- ja kuplaverhon käyttöä ruoppauksessa ja todettiin, että sitä tulisi käyttää myös läjityksessä ehkäisemään kiintoaineksen leviämistä.

Hienojakoisten massojen meriläjitys sisältää liikaa epävarmuustekijöitä kuten virtausten voimakkuus, vaikutus pohjaeläimiin ja massojen haitta-ainepitoisuudet. Haittojen minimointiin on kiinnitettävä erityistä huomiota. Tuotiin esille huoli siitä, onko kuonan lisääminen sataman täyttöihin täysin ongelmatonta ja syntykö täytöissä kemiallisia reaktioita.

Oltiin huolissaan hankkeen sijoittumisesta pohjavesialueen ja Natura-alueiden läheisyyteen. Korostettiin, että hankkeen suunnittelussa ja toteuttamisessa tulee noudattaa varovaisuusperiaatetta. Lisäksi suhtauduttiin varauksella siihen, että luontoarvoiltaan arvokkailta riutoilta ja Natura-alueelta louhitaan kiviainesta sataman täyttöihin. Kiviaines tulisi hankkia muualta. Huomautettiin, että vaikka riuttojen luontoarvot eivät selvitysten mukaan ole merkittäviä, tämä ei tarkoita, että niitä voidaan heikentää. Kun arvokas ympäristö tuhoutuu, sitä ei saada takaisin.

Mielipiteissä korostettiin seurannan tärkeyttä rakentamisvaiheen ja toiminnan aikana sekä maalla että merellä. Mikäli haittavaikutuksia ilmenee, toimintoja tulee muuttaa.

Yhteenveto v. 2019 laaditusta YVA-selostuksesta annetuista lausunnoista ja mielipiteestä

Ympäristövaikutusten arviointiselostuksesta toimitettiin hankkeen aiemman YVA-menettelyn aikana yhteysviranomaiselle 14 lausuntoa ja yksi mielipide. Lausunnot ja mielipide ovat kokonaisuudessaan

nähtävillä internet-sivuilla

www.ymparisto.fi/koverharinsatamanlaajennusYVA.

Yhteenveto lausunnoista v. 2019

Yleistä

Lausunnoissa katsottiin, että hankkeen ympäristövaikutuksia on arvioitu laaja-alaisesti. Vaikutusten merkittävyyden kuvaamisessa yhteenveto-
taulukko, johon olisi koottu hankevaihtoehtojen kaikki arvioidut ympäristövaikutukset, olisi kuitenkin ollut välttämätön kokonaiskuvan saamiseksi ja eri hankevaihtoehtojen välisten erojen vertailemiseksi.

Rakennusvaiheen vaikutukset ovat suurempia kuin tulevan satamatoiminnan ja laivaliikenteen vaikutukset, mutta ne ovat lyhytaikaisia. Hankkeen vaikutukset normaalitilanteissa ovat melko pienet. Katsottiin, että tarkasteltualue oli liian suppea ja ratapiha-alueen olisi pitänyt sisältyä hankealueeseen.

Sataman laajentumisen seurauksena kasvava junakuljetusten määrä voi johtaa radan sähköistämiseen. Tällä olisi ympäristön kannalta merkittäviä myönteisiä vaikutuksia.

Todettiin, että Koverharin sataman laajentaminen on parempi vaihtoehto kuin Hangon keskustassa sijaitsevan, valtakunnallisesti arvokkaaksi rakennetuksi kulttuuriympäristöksi luokitellun Länsisataman voimakas laajentaminen. Länsisataman ja Ulkosataman maaliikenne kulkee Hangon kantakaupungin läpi, joten Koverharin sataman kehittämällä olisi myönteisiä vaikutuksia kantakaupungin läpi kulkevien kuljetusten ympäristöhaittojen torjunnan kannalta.

Vaihtoehdot

Toteutettavaksi vaihtoehdoksi valittu vaihtoehto VE4 mahdollistaa suurten alusten saapumisen satamaan, mikä on sataman kannalta kustannustehokkain vaihtoehto. Samalla aluskäyntien määrä on vähäisempi, kun vähemmän aluksia tarvitaan saman lastimäärän kuljettamiseen. Katsottiin, että vaihtoehdon valinnan perusteluita tulee täydentää tiedoilla valintaan johtaneista pääasiallisista syistä ja mahdollisista ympäristövaikutuksista.

Vaikutukset maaperään sekä pohja- ja pintavesiin

Satama-alueen sedimenttitutkimusten perusteella sedimentissä esiintyy kohonneita pitoisuuksia haitta-aineita, mutta pitoisuudet alittavat pääosin PIMA-asetuksen kynnyksarvot, eikä suurinta osaa massoista siten luokitella pilaantuneiksi, kun ne läjitetään maalle. Sedimenteissä saattaa esiintyä myös happamia sulfaattimaita.

Sataman normaalitoimintaan liittyvistä toiminnoista ei arvioida kohdistuvan suoria vaikutuksia pohjavesiin. Hankkeesta johtuva rekkaliikenteen kasvu

15.7.2022

lisää kuitenkin pohjavesien saastumisriskiä liukkauden torjunnan lisääntymistarpeen ja onnettomuusriskin kasvaessa pohjavesialueella. Korostettiin, että kaikkea pohjavettä tulee etenkin pohjavesialueella suojella.

Pidettiin välttämättömänä, että hanke toteutetaan kaikilta osin siten, ettei sillä vaaranneta talousvetenä käytettävän pohjaveden laatua ja määrää. Ympäristöluvassa tulee asettaa talousveden laadun ja määrän turvaamiseksi riittävät lupaehdot ja seurantaveloitteet, koskien sekä rakentamisen aikaista toimintaa, että satamatoimintaa. Lupaehdoissa tulee satama-alueella toimijoilta edellyttää myös huolellista ennalta varautumista mahdollisiin onnettomuuksiin.

Ruopattuja hiekkamassoja voidaan käyttää laiturien rakenteissa ja taustatöissä, mikäli niiden haitta-ainepitoisuudet eivät yhtä sallittuja arvoja. Myös hiekkaiset massat saattavat arvion mukaan sisältää sulfideja /sulfaatteja siinä määrin, että ne vaativat käsittelyn/stabiloinnin ennen hyödyntämistä, mikä on hyvä huomioida erityisesti paalutuksissa. Todettiin, että sulfaattimaariskia on arvioinnissa käsitelty asianmukaisesti. Ennen massojen läjittämistä ja niiden hyödyntämistä olisi massojen sulfidiriskiä kuitenkin mahdollisuuksien mukaan hyvä analysoida joistakin näytteistä, jolloin sulfidiriskiä voidaan varautua paremmin.

Hulevesien käsittelyssä pitää tämän lisäksi huomioida myös ympäristölle haitalliset vesiliukoiset aineet.

Satama-alueen laajuudesta johtuen talvella kerättävän lumen käsittelyllä voi olla suuri ympäristöllinen vaikutus, sillä näissä lumissa voi hyvinkin olla merkittäviä määriä ympäristölle haitallisia aineita. Selostukseen tulisi siksi sisällyttää lumen käsittelyn ja etenkin lumen sulamisvesien aiheuttamat ympäristövaikutukset.

Lappohjan yleisen EU-uimarannan uimaveden laatu tai hygieeniset olosuhteet eivät saa vaarantua esimerkiksi ruoppauksen aiheuttamien kiintoainesten takia. Hankealueen maaperä koostuu suurelta osalta täyttömassoista, jotka saattavat sisältää kemikaaleja tai vaarallisia aineita. Likaisten suoto- tai hulevesien kulkeutuminen meriveteen tulee estää.

Pidettiin hyvänä, että meriveden samentumista aiheuttavat toiminnot ajoitettaisiin uimakauden ulkopuolelle sekä ilmakupla- tai silttiverhon käyttämistä sedimenttien leviämisen ehkäisemiseksi.

Luontovaikutukset ja Natura 2000 -arviointi

YVA-menettelyn yhteydessä on samalla arvioitu sataman vaikutuksia Tammisaaren ja Hangon saariston ja Pohjanpitäjänlahden Natura 2000 merensuojelualue -nimisen Natura-alueen luontoarvoihin.

Satama-alueen ja sen edustan vesialue sisältyy Tammisaaren ja Hangon saariston ja Pohjanpitäjänlahden Natura 2000 merensuojelualueeseen.

15.7.2022

Sataman laajentaminen mahdollistaa aiempaa suurempien alusten tulon satamaan, jolla saattaa olla vaikutusta myös ulompana merellä sijaitsevaan Natura-alueeseen Hangon itäinen selkä.

Katsottiin, että vaikutusten selvitys on tehty asianmukaisella tavalla, ja että arvioinnin pohjalta voidaan tehdä johtopäätöksiä vaikutusten merkittävydestä. Vaikutusalueeksi on tunnistettu sataman laajentamisen rakentamisen aikaiset ja käytön aikaiset vaikutukset.

Tehtyjen selvitysten ja arvioinnin pohjalta katsottiin, että vaihtoehto VE 1 heikentää merkittävästi Tammisaaren ja Hangon saariston ja Pohjanpitäjänlahden merensuojelualue -nimisen Natura-alueen luontoarvoja sen luontotyypin "vedenalaiset hiekkasärkät" osalta.

Vaihtoehtoissa VE2 -VE4 väylän syventäminen edellyttää ruoppauksia ja louhintoja Hästö Busön ja Tvärminnen läheisyydessä. Tällä voi olla merkittäviä heikentäviä vaikutuksia luontodirektiivin liitteen lajiin, harmaahylkeeseen, sekä lintudirektiivin liitteen 1 lajeihin.

Lieventämistoimenpiteiden (lajien karkotus ja vedenalaisen kuplaverhon käyttö) avulla vaikutukset eivät ole arvion mukaan merkittävästi heikentäviä harmaahylkeeseen ja lintudirektiivin lajeihin. Töiden ajoitus tulee kuitenkin tehdä linnuston pesimäajan ulkopuolella, ja samentumista aiheuttavat toimet on keskitettävä syksyyn ja talveen.

Katsottiin, että vaihtoehtojen VE2 -VE4 vaikutukset luontotyyppeihin eivät ole merkittävästi heikentäviä, mikäli käytetään lieventäviä toimenpiteitä ja kiintoaineksen leviämistä pystytään tehokkaasti estämään.

Esitettiin huoli mahdollisista muutoksista, jotka koskisivat pitkäaikais-seurantaa ja eritoten Stortjärdenin seuranta-alueita. Suhtauduttiin varauksella Storsundsharun -saaren eteläpuoleisen riutan suunniteltuun louhintaan. Saaren haahkapopulaatio kuuluu pitkäaikaisen, kansainvälisen tutkimuksen piiriin. Matalat riutta-alueet ovat uhanalaisille haahkoille tärkeitä syönnösalueita. Lisäksi vedenalaiset riutat ovat luontodirektiivin suojeltuja luontotyyppisiä, joilla elää monimuotoinen lajisto.

Meluvaikutukset

Alueen melutasoon vaikuttavat sataman toiminta, Syndalenin ampuma-alueen ampumarjoitukset, rekkaliikenne sekä muu toiminta, joka muodostuu vanhan terästehtaan lähialueelle alueen kehityksen edetessä. Katsottiin, että sataman laajennuksen jälkeen melun määrä lisääntyy ja siitä voi tulla häiritsevä esimerkiksi väylän viereisten saarien asutukselle.

Pidettiin tarpeellisena selostuksessa esitetyn tarkemman meluselvityksen tekemistä ympäristölupahakemuksen yhteydessä.

Vaikutukset maankäyttöön ja kaavoitukseen

Hankealue sijoittuu ehdotusvaiheessa olevan Länsi-Uudenmaan vaihemaakuntakaavan alueelle. Ehdotus ei tuo hankealueelle merkittäviä muutoksia voimassa oleviin maakuntakaavoihin verrattuna. Ehdotuksessa alueelle on osoitettu selostuksessa mainittujen merkintöjen lisäksi Natura-alueen, suojelualueen ja puolustusvoimien alueen kaavamerkinnot.

Hankealueelle on hyväksytty vuonna 2018 asemakaava ja valmisteilla on yleiskaava. Todettiin, että yleiskaavan luonnoksessa esitetty ole massa olevan yhdyskuntarakenteen ja sataman kehittäminen on maa kunnan alueidenkäytön tavoitteiden mukaista. Suunnittelualueella ja sen välittömässä läheisyydessä on kuitenkin paljon arvokkaita ja herkkiä ympäristöjä, joiden arvojen selvittäminen sekä niiden vaikutusten arviointi yleiskaavan kaavaratkaisujen suhteen on tehtävä erityisen huolellisesti.

Sataman kehittäminen luo painetta alueen lähiympäristön lisäkaavoittamiseen.

Vaikutukset rakennettuun kulttuuriympäristöön ja maisemaan

Katsottiin, että selostus on rakennettuun kulttuuriympäristöön ja maisemaan kohdistuvien vaikutusten osalta asianmukainen ja riittävä. Sataman laajennus on osa alueen maisemakuvan muutosta. Sataman laajennus muuttaa näkymää erityisesti meren suunnasta ja laajennuksen on arvioitu näkyvän ainakin Lappohjan kylästä sekä Ekön, Hermansjön ja Koön saarilta ja Lappohjan uimarannalta. Laajennuksen jälkeen satama työntyy rannasta ulommas merelle, mikä yhdessä alusmäärien lisäyksen kanssa vaikuttaa asuinalueille näkyvään merimaisemaan. Sataman laajentamisen maisemalliset vaikutukset on arvioitu vähäisiksi, joskin ne voidaan yksilöllisesti kokea hyvinkin eri tavoin. Katsottiin, että todettuja kielteisiä vaikutuksia tulee suunnittelun edetessä ja sataman toiminnassa pyrkiä minimoimaan.

Hangon satama Oy:n valitseman vaihtoehdon VE4:n vaikutukset maisemaan ovat vertailtavista vaihtoehdoista huomattavimmat, koska laituri aluetta on enemmän kuin muissa vaihtoehdoissa ja myös suuret alukset pääsevät satamaan.

Suunnittelualueelle ei sijoitu arvokkaita rakennetun kulttuuriympäristön kohteita tai alueita lukuun ottamatta sotahistoriallisia ja arkeologisia kohteita.

Vaikutukset muinaisjäänneksiin

Toteutettavaksi valitun vaihtoehdon vaikutukset muinaisjäänneksiin ovat erittäin suuret. Tämän vuoksi korostettiin, että hankealueella tehtävä vedenalainen inventointi tulee toteuttaa hyvissä ajoin siten, että mahdollisten inventoinnissa löydettävien muinaisjäänneiden riittävät

15.7.2022

tutkimukset/dokumentoinnit ehditään tehdä ennen kuin hankkeen toteuttaminen alkaa.

Katsottiin, että sekä vedenalaisen että maassa sijaitsevan kulttuuri-perinnön suojelu on selostuksessa otettu huomioon riittävällä tavalla.

Vaikutukset liikenteeseen

Satamahankkeella on merkittäviä vaikutuksia maaliikenteeseen. Maakunnallisesti merkittävälle Vt 25:lle syntyy suuri määrä raskasta liikennettä erityisesti lopputilanteessa mutta myös rakentamisen aikana. Tien kapasiteetin on todettu riittävän, mutta turvallisuus- ja toimivuusnäkökulmat nostavat tien kehittämistarpeita esiin. Valittu vaihtoehto VE4 tukeutuu Hanko-Hyvinkää radan sähköistykseen. Hankkeen etenemisen osalta on varauduttava epävarmuuksiin niin radan sähköistyksen kuin tieliikenteen osalta. Esitettiin, että hankkeen jatkosuunnittelussa on huomioitava satamatoiminnan kytkeytyminen radan sähköistyshankkeen ja vt 25 parannushankkeen etenemiseen liikennejärjestelmän toimivuuden varmistamiseksi.

Yleisesti meriväylän ympäristövaikutukset on huomioitu selostuksessa kauas, mutta liikennemäärien kasvua maalla ei ole huomioitu laajasti hankealueen ulkopuolella. Alueen tasoristeysten turvallisuutta tulee parantaa liikennemäärien kasvaessa.

Ympäristöriskit

Liikenne lisääntyy merkittävästi sataman ja tien 25 välillä, ja näin ollen myös onnettomuuksien riski kasvaa. Vaikka kyseessä ei olisi vaarallisen aineen kuljetus, aiheutuu raskaan ajoneuvon polttoainesäiliön vuodosta onnettomuustilanteessa maaperän ja pohjaveden pilaantumisriski. Pohjavesialueen nykyinen rajausta tulisi tarkastella ja kartoittaa uudestaan. Tieto siitä, toimitaanko pohjavesialueella vai sen ulkopuolella, vaikuttaa pelastuslaitoksen taktiikkaan ja käytettyihin menetelmiin. Esimerkiksi tulipalon sammuttamiseen käytettävän sammutusvaahdon valinnalla voi olla merkitystä pohjaveden kannalta. Öljy-/kemikaalivuoto- ja vahingontorjuntatehtävissä resurssien käyttöön ja toimenpiteiden nopeuteen vaikuttaa myös tieto pohjaveden suojaustarpeesta.

Todettiin, että laivojen tankkausten riskejä ja ympäristövaikutuksia ei ole arvioitu.

Pelastuslaitos ei saavuta Koverharin satamaa toimintavalmiusohjeen mukaisesti, jonka takia toiminnanharjoittajan tulee itse panostaa onnettomuuksien ehkäisyyn, riskien hallintaan, valvontaan sekä vahinkojen rajoittamiseen.

Öljyntorjunnan suunnittelussa ja varautumisessa tulee huomioida pelastuslain (2011/379) 22 c §, jossa veloitetaan sataman pitäjää ja

15.7.2022

rannikkoalueen toiminnanharjoittajaa huolehtimaan torjuntavalmiudesta ja siihen liittyvistä suunnittelu-, varautumis-, kalusto- ja henkilöstöasioista.

Haitallisten vaikutusten lieventäminen

Pidettiin erittäin tärkeänä, että ruoppaukset suoritetaan ympäristöä säästävällä tavalla, jossa menetelmiä valittaessa keskeisenä valintakriteerinä on ympäristövaikutusten näkökulmasta parhaan ruoppaus- tekniikan käyttö sekä toimenpiteet, joilla estetään vaikutusten leviäminen kohdealueen ulkopuolelle. Ruoppausten ajankohta, kesto ja virtausolosuhteet on huomioitava suunnittelussa ja toteutuksessa. Mahdollinen louhinta on ajoitettava syksyyn tai talveen, jolloin vaikutukset meriluontoon ovat mahdollisimman vähäiset.

Katsottiin erittäin tärkeäksi, että satama-altaan ja laivojen kääntöalue jo rakennusvaiheessa ruopataan syväksi, jotta käytön aikana potkurivirtojen aiheuttama samennus on mahdollisimman vähäinen. Pintamateriaalin riittävä poistaminen myös vähentäisi pohjassa olevien haitta-aineiden leviämisen ympäristöön sataman käytön aikana.

Tärkeää on, että satama-alueen hulevesiä ei päädy mereen puhdistamattomana, vaan että mahdolliset kemikaalit, ravinteet ja eloperäiset aineet käsitellään asianmukaisesti.

Laivaliikenteen kielteisiä vaikutuksia voidaan vähentää asettamalla laivoille nopeusrajoituksia. Lisäksi tulee laatia suunnitelma ja strategia sekä ottaa käytäntöön menetelmät, joilla vähennetään laivojen mukana tulevien vieraslajien leviämisen riskiä.

Todettiin, että lieventämistoimenpiteitä on kuvattu varsin pintapuolisesti. Lupaprosesseissa valitun toteuttamisvaihtoehdon osalta tulee kuvata ja määritellä tarkemmin lieventämistoimia.

Seuranta

Alueella tarvitaan pohjaveden seuranta.

Hankkeen satamasta riippumattoman ympäristöseurannan tulee riittävän kattavasti huomioida alueen erityispiirteet.

Rantojensuojeluohjelmaan kuuluvan Lappohjan laajan hiekkarannan tilaa tulee seurata ja ryhtyä tarpeellisiin toimenpiteisiin, mikäli satamatoiminta johtaa rannan liettymiseen. Ainutlaatuisen ja perusopetukselle tärkeän hiekkarannan tila ei saa vaarantua.

Vaikutukset ihmisten elinoloihin

Selostuksessa on huomioitu hankkeen vaikutukset ihmisten terveyteen, elinoloihin ja viihtyvyyteen, kuten asumiseen ja alueen virkistyskäyttöön.

Rakentamisvaiheessa tai sen jälkeen satamatoiminta ei saa aiheuttaa terveysvaaroja, kuten esimerkiksi valo- tai ilmansaasteiden, melun tai

pölyn muodossa. Sataman ympäristömelumallinnus on tehtävä ympäristölupamenettelyn yhteydessä.

Muita kommentteja

Selostuksen Uusimaa-ohjelman kuvaus sisältää vanhentunutta tietoa. Uusi ohjelma ja sitä täydentävä toimeenpanosuunnitelma ovat tulleet voimaan vuonna 2016.

Hangossa on lisäksi kaksi muuta satamaa, Länsisatama ja Ulkosatama, joihin kehittämishankkeella on vaikutuksia. Näitä vaikutuksia olisi ollut perusteltua arvioida tarkemmin.

YVA-prosessissa tulee huomioida lähialueiden rinnakkaiset meneillään olevat prosessit, kuten entisen terästehtaan kaatopaikan suotovesien käsittelyn suunnittelu ja putkilinjaukset. Näillä voi olla suora vaikutus satama-alueen käyttöön ja toimintoihin.

Visko Teepak Oy:llä on pohjavedenottoa hankealueen läheisyydessä.

Yhteenveto mielipiteestä (v. 2019)

Mielipiteessä todettiin, että satama aiheuttaa ympäristöriskejä, esimerkiksi öljyvahinkoja, muita päästöjä mereen ja lastausonnettomuuksia. Koverharin tehtaan sedimentoituneet vaaralliset aineet voivat päästä ruopattaessa meriveteen. Kysyttiin, miten seurataan hankkeen aiheuttamia veden muutoksia ja miten toimitaan, jos haitallisia vaikutuksia ilmenee.

Suurten alusten moottorit aiheuttavat merenalaisen maakerroksen liikkumista. Tämä muovaa rantaa aivan toisenlaiseksi. Ruoppauksella saatava väylän pysyvyys on kyseenalainen alueen hiekkapohjan vuoksi. Miten vältetään jatkuvalta ruoppaukselta, mikä kuormittaa edelleen ympäristöä?

Rakennusaikainen melu ja pöly kulkeutuvat rannoille. Sataman liikenteen melu ja pöly aiheuttavat haittaa alueen asukkaille pysyvästi.

Tuotiin esille, että hankkeen vaikutusalueita kuuluu Natura 2000 luonnonsuojelualueeseen. Ihmeteltiin, miksi Hanko aikoo rakentaa suuren sataman paikkaan, jossa on ainutlaatuinen ympäristö. Jos tämä ympäristö tuhoutuu, sitä ei voi korvata. Haitat voivat näkyä heti tai vasta jonkin ajan kuluttua, jolloin ei ole paljoa tehtävissä.

5 TÄYDENNETYN ARVIOINTISELOSTUKSEN RIITTÄVYYS JA LAATU SEKÄ LAATIJOIDEN PÄTEVYYS

Yhteysviranomaisen on tarkastanut täydennetyt arviointiselostuksen riittävyyden ja laadun, ja toteaa tältä osin seuraavaa.

Hangon Satama Oy:n ja Väyläviraston Koverharin sataman laajennushanketta koskeva täydennetty ympäristövaikutusten arviointiselostus täyttää YVA-lain (252/2017) 19 §:n ja YVA-asetuksen (277/2017) 4 §:n sisältövaatimukset ja se on käsitelty YVA-lainsäädännön vaatimalla tavalla. Täydennetty arviointiselostus on laadittu ottaen huomioon yhteysviranomaisen aiempi perusteltu päätelmä ja täydennyspyyntö. Hankkeesta vastaavalla on myös ollut käytettävissään riittävä asiantuntemus ympäristövaikutusten arvioinnin ja sen sisältämien erilliselvitysten toteuttamiseen. Täydennetyn arviointiselostuksen perusteella on mahdollista muodostaa kokonaiskuva hankkeesta ja sen muutoksista ja niiden keskeisistä ympäristövaikutuksista.

Arviointia voidaan täydentää ja tarkentaa hankkeen jatkosuunnittelussa ja tulevissa lupamenettelyissä. Arviointiselostuksen täydennys on riittävä, mutta siinä on todettu olevan seuraavia huomioitavia puutteita.

- merinisäkkäiden ja merilintujen karkottaminen alueelta haitallista melua ja tärinää aiheuttavien rakennustöiden aikana olisi ollut syytä suunnitella yksityiskohtaisemmin jo arviointiselostuksen täydennysvaiheessa, kuten yhteysviranomaisen on täydennyspyynnössään edellyttänyt. Tarkempi selvitys asiasta tulee liittää osaksi vesilupahakemusta.
- Vesistövaikutusmallissa tarkasteltavien pinta- ja pohjakerrosten paksuus olisi havainnollisuuden vuoksi ollut syytä esittää tulosten tarkastelussa. Koska käytetyssä mallissa vesikerrosten lukumäärä on ilmeisesti vakio, niiden paksuus voi vaihdella riippuen tarkasteltavan vesialueen syvyydestä.

6 YHTEYSVIRANOMAISEN AJANTASAISTETTU PERUSTELTU PÄÄTELMÄ

Tämä perusteltu päätelmä on ajantasaistettu suhteessa hanketta koskevassa YVA-menettelyssä 28.6.2019 annettuun perusteltuun päätelmään. Yhteysviranomaisen näkemys Koverharin sataman laajennushankkeen merkittävistä ympäristövaikutuksista on annettu arviointiselostuksen ja sen täydennyksen, kuulemispalautteiden ja yhteysviranomaisen oman tarkastelun pohjalta.

Merkittävät ympäristövaikutukset ja niiden perustelut

Hankkeen mahdollisesti merkittäviksi ympäristövaikutuksiksi on hankkeen YVA-menettelyssä (2017–2019) tunnistettu melu-vaikutukset sekä vaikutukset pintavesiin, muinaisjäännöksiin, maankäyttöön ja liikenteeseen. Myös hankkeesta aiheutuvat onnettomuusriskit on katsottu mahdollisesti merkittäviksi.

Hanketoimijan näkemyksen mukaan hankkeen YVA-menettelyn jälkeisistä muutoksista ei aiheudu uusia merkittäviä ympäristövaikutuksia, eikä hankkeesta kokonaisuudessaan aiheudu lieventämistoimenpiteet huomioiden merkittäviä haittoja.

Yhteysviranomaisen arvion mukaan hankkeen muutoksista on mahdollista aiheutua merkittäviä haitallisia vaikutuksia alueen luontoarvoille.

Vaikutukset pintavesiin

Perustellussa päätelmässä v. 2019 todettu

Pintavesiin kohdistuvat vaikutukset johtuvat pääosin rakennusvaiheen ruoppauksista, jonka seurauksena vesi samentuu ja mahdolliset sedimenttiin sitoutuneet haitalliset aineet pääsevät kiertoön. Sataman käytön aikana pintavesien laatuun voivat vaikuttaa sataman hulevedet ja niiden mahdollinen huono laatu.

Selostuksessa on kuvattu riittävästi vesistöön aiheutuvien haittojen lieventämistoimia. Selostuksessa jää kuitenkin epäselväksi, mihin lieventämistoimiin on sitouduttu, milloin ruoppaukset tehdään ja tullaanko suojaverhoa käyttämään. Tämä tieto on oleellinen ja vaikutusten arviointia tulee täsmentää lupahakemuksia varten ottaen huomioon toteuttamiskelpoiset lieventämistoimet.

Jos muuta kuin väyläruoppauksia tehdään ilman suojaverhoa, niin sameuden leviäminen tulee mallintaa. Tämä koskee paitsi kiintoaineen leviämistä myös virtausvaikutuksia ja alusliikenteen vaikutuksia, jotka on niitä koskevissa selvityksissä arvioitu ohjelman mukaisilla vaihtoehdoilla. Alusliikenteeseen liittyen vieraslajitarkastelusta puuttuu runkoon kiinnittyneinä matkustavat lajit.

Hankkeen muutosten vaikutukset pintavesiin

Arviointiselostuksen täydennyksen mukaan hankkeen muutoksista aiheutuu pintavesivaikutuksia erityisesti lisääntyneestä ruoppauksesta ja louhinnasta sekä meriläjityksestä, joka ei ollut mukana hankkeen suunnittelussa YVA-menettelyvaiheessa. Hankkeesta

vastaavan arvion mukaan haittavaikutukset eivät käytettävät lieventämistoimenpiteet huomioden ole kuitenkaan merkittäviä.

Ruoppauksesta aiheutuvan samentumisen leviämistä vähennetään siltti- ja kuplaverhoilla. Meriläjityksen pitkäaikaisia haittavaikutuksia vähennetään keskittämällä läjitys yhden syys-talvikauden ajalle. Arvion mukaan läjityksestä aiheutuva samennus ei leviä noin 300 metrin etäisyydellä läjitysalueesta olevalle Natura-alueelle siinä määrin, että haittoja aiheutuisi riutat-luontotyyppiä edustaviin kohteisiin. Läjitysten vaikutus veden kiintoainespitoisuuteen läjitysalueen ulkopuolella todettiin mallinnuksen perusteella melko vähäiseksi, kun itse alueella vaikutus oli merkittävä. Hankkeen vesilupahakemuksen mukaan vesistötöiden aikana kiintoaineen leviämistä seurataan jatkuvatoimisen vedenlaatumittarin avulla.

Yhteysviranomaisen arvion mukaan meriläjityksen samennusvaikutuksesta tehty mallinnus on asianmukainen ja siinä on huomioitu ELY-keskuksen edellyttämät tekijät ja tarkkuustaso. Mallinnuksen johtopäätöksiä voidaan pitää luotettavina.

Mereen läjitettävän massan sisältämien haitta-aineiden osalta arviointiselostuksen täydennyksessä olisi ollut syytä esittää ainekohtainen tarkastelu sedimentin merkittävimpien haitta-aineiden leviämisestä ja aineiden mahdollisista lyhyen ja pitkän aikavälin vaikutuksista vesiekosysteemissä. Ainakin yhdellä viimeisimmän näytteenoton pisteellä sedimentti sisälsi haitta-ainetason 1B ylittävän pitoisuuden PAH-yhdisteitä, ja aiemmissa näytteenotoissa ruopattavalta alueelta löydettiin myös tason 1C massoja tason 2 ylittävien haitta-ainepitoisuuksien lisäksi. Läjitettäviä sedimenttejä ei siis yleisesti voida kuvata termillä "puhdas", kuten raportissa on tehty. Hankkeesta vastaavan läjitysalueetta koskevan luokka-arvion mukaan alueelle voitaisiin sijoittaa myös tason 1C massoja, joten etenkin Natura-alueen läheisyyden vuoksi arvio haittavaikutusten todennäköisyydestä olisi ollut syytä tehdä.

Sataman edustalta ja väyläalueelta on tehty tutkimuksia sedimentin haitta-ainepitoisuuksien selvittämiseksi vuosina 2015, 2016 ja 2020. Yhteensä haitta-ainepitoisuudet on selvitetty kerroksittain 37 pisteestä ruopattavaa aluetta. Yhteysviranomaisen toteaa, että tehty näytteenotto on toteuttamistavaltaan ja laajuudeltaan ympäristöministeriön Ruoppaus- ja läjitysohjeen (2015) mukainen ja tältä osin riittävä sedimentin tilan selvittämisen I vaiheen näytteenotoksi. Yhteysviranomaisen toteaa, että lisäselvityksiä on tehtävä haitta-

ainetason 1C sedimenttejä sisältävien ruoppausalueiden rajaamiseksi. Kohde edellyttää yhteysviranomaisen arvion mukaan vaativan kohteen näytteenottoa.

Hankkeesta vastaava on toimittamassaan täydennyksessä todennut läjitysalueita koskien, että vuoden 2016 lupapäätöksen (18/2016/2) mukaan alue määritellään hyväksi läjitysalueeksi ja sinne voidaan siten sijoittaa myös haitta-ainetason 1C massoja. Yhteysviranomaisen toteaa, että Hangon Länsisataman läjitysalueita ei ole kyseisessä lupapäätöksessä todettu lupaviranomaisen toimesta hyväksi läjitysalueeksi, vaan se on hakijan esittämä näkemys. YVA-selostuksen täydennysaineistoon kuuluvassa meriläjityksen vesistövaikutuksien mallinnusraportissa todetaan, että erityisesti syyskauden voimakkaiden virtausten vuoksi Hangon Länsisataman meriläjitysalue soveltuu läjitykseen tyydyttävästi. Sille voitaisiin näin ollen läjittää haitta-ainepitoisuuksiltaan korkeintaan tason 1B massoja, mikä tulee huomioida arvioitaessa ruopattavien alueiden haitta-ainetutkimusten lisätarvetta.

Vaikutukset kulttuuriympäristöön ja muinaisjäänneksiin

Perustellussa päätelmässä v. 2019 todettu

Hankkeen vaikutukset muinaisjäänneksiin ovat suuret. Tämän vuoksi hankealueella tehtävä vedenalainen inventointi tulee toteuttaa hyvissä ajoin siten, että mahdollisten inventoinnissa löydettävien muinaisjäänneiden riittävät tutkimukset ja dokumentoinnit ehditään tehdä ennen kuin hankkeen toteuttaminen alkaa.

Hankkeen muutosten vaikutukset kulttuuriympäristöön ja muinaisjäänneksiin

Yhteysviranomaisen toteaa, että inventoinneissa sataman rakentamisen ja merialueen ruoppaus- ja louhintakohteiden vaikutusalueella havaittujen hylkykohteiden tutkiminen on jo toteutettu tai suunniteltu toteutettavaksi. Aiemmin tunnettu hylkykohde Tvärminne Storfjärden nro 2574 on tutkittu riittävällä tavalla. Läjitysalueella tai sen välittömässä läheisyydessä ei sijaitse vedenalaisia muinaisjäänneksiä tai kulttuuriperintökohteita. Hankkeen muutosten vaikutukset kulttuuriperintöön ovat arvion mukaan vähäisiä.

Vaikutukset maankäyttöön

Perustellussa päätelmässä v. 2019 todettu

Vaikutukset maankäyttöön ja kaavoitukseen on käsitelty Koverharin satamahankkeen arviointiselostuksessa asianmukaisesti. Alueen maankäyttö muuttuu sataman kasvamisen myötä merkittävästi ja alueella syntyy runsaasti uusia työpaikkoja. Vaikutukset maankäyttöön ovat pääasiassa positiivisia.

Hankkeen muutosten vaikutukset maankäyttöön

Hankkeen muutoksilla ei ole todettu olevan merkittäviä vaikutuksia hankealueen maankäyttöön liittyviin asioihin.

Vaikutukset liikenteeseen

Perustellussa päätelmässä v. 2019 todettu

Satamahankkeella on merkittäviä vaikutuksia liikenteeseen. Alueen liikenneverkon kapasiteetti on riittävä nykytilannetta selvästi vilkkaammankin liikenteen tarpeisiin.

Toteutettavaksi valittu vaihtoehto 4 mahdollistaa raideliikenteen täysimääräisen hyödyntämisen sataman lastien kuljetuksessa. Kaikki raiteilla kulkeva tavara on pois tieverkon raskaan liikenteen määrästä, ja vaihtoehto 4 lisäksi rekkaliikennettä muita toteutusvaihtoehtoja vähemmän. Tämä kuitenkin edellyttää Hanko-Hyvinkää -radan sähköistystä, jonka toteuttamisesta ja aikataulusta ei ole vielä tehty päätöstä. Tämä on epävarmuustekijänä hyvä ottaa huomioon. Jos raideliikenne lisääntyy suunnitellusti, tulee harkita Koverharintien ja junaradan tasoristeyksen liikenneturvallisuuden parantamista onnettomuuksien välttämiseksi. Sataman kehittämisen suunnitelmat tarkentuvat meneillään olevan Koverharin ja Lappohjan alueen yleiskaavatyön aikana. Liikenteelliset vaikutukset on vielä tässä yhteydessä selvitettävä tarkemmin.

Hankkeen muutosten vaikutukset liikenteeseen

Hankkeen muutoksilla ei ole todettu olevan suuria lisääntyviä liikennevaikutuksia hankkeen vaikutusalueella. Läjitetävien massojen siirrosta väylällä olevalle läjitysalueelle aiheutuu laskennallisesti yhteensä 284 edestakaista proomukuljetusta. Väylän nykyinen alusliikenne huomioiden työn aikaisen suhteellisen lyhyt-aikaisen meriliikenteen lisääntymisen ei voida katsoa aiheuttavan merkittäviä haittavaikutuksia ympäristölle, lähiasutukselle tai muulle väyläliikenteelle.

Meluvaikutukset

Perustellussa päätelmässä v. 2019 todettu

Arviointiselostuksessa on tarkasteltu erityisesti vedenalaista melua laajasti ja riittävällä tarkkuudella. Lisäksi arviointiselostuksessa ja erillisessä vedenalaista melua koskevassa raportissa on esitetty laajasti, millä keinoilla vedenalaisen melun haittoja voidaan lieventää rakentamisen ja toiminnan aikana. Arviointiselostuksen perusteella voidaan arvioida, että rakentamisesta aiheutuvat (poraus, paalutus, räjäytys) melutasot ovat kaloihin ja merinisäkkäisiin kohdistuvien välittömien ja merkittävien haittojen syntymisen kannalta merkityksellisin vaihe.

Varsinaisen satamatoimintojen aiheuttamaa melua ja sen leviämistä arviointiselostuksessa on arvioitu muualla satamatoiminnoista tehtyjen meluselvitysten perusteella. Satamalle on tarpeen laatia selostuksessa esitetty tarkempi meluselvitys ympäristölupahakemuksen yhteydessä, jolloin sataman melu mallinnetaan ympäristöolosuhteet huomioiden. Koska sataman välittömässä läheisyydessä ei ole vakituista- tai loma-asutusta, on todennäköistä, että satamatoiminnan melusta ei aiheudu merkittävä haittaa tai ainakaan ohjearvojen ylityksiä ja se on hallittavissa toimintojen sijoittelulla sekä toiminnan ja meluntorjunnan suunnittelulla. Satamaan ja sieltä pois kulkevan laivaliikenteen aiheuttamat keskiäänitasot pinnalla jäävät arviointiselostuksen mukaan niin alhaisiksi, että melusta tuskin on merkittävää häiriötä vakituiselle asutukselle tai loma-asutukselle. Lisääntyvä liikenne erityisesti vaihtoehtojen VE2 - VE4 kohdalla lisää vedenalaista melua merkittävästi ja tällä voi olla vaikutuksia ainakin joidenkin kalojen käyttäytymiseen. Laivaliikenteen aiheuttamaa melua voidaan vähentää lähinnä alusten nopeuteen vaikuttamalla. Hiljaisemmalla nopeudella aluksen tuottama melu on vähäisempää. Hiljaisempi nopeus voi vaikuttaa alusten ohjattavuuteen, joten käytettävä nopeus tulee mitoittaa turvallisuusnäkökohdat huomioiden.

Rakentamisen aikaisen melun osalta merkittävin ero syntyy rakentamisen keston ja rakennusmenetelmien eroista. Mikäli rakentaminen vaatii louhintaa, aiheutuu räjäytyksistä hetkellisiä voimakkaita melutapahtumia, jotka voivat aiheuttaa merkittävää haittaa kaloille ja merinisäkkäille. Mahdollisia haittavaikutuksia voidaan kuitenkin lieventää merkittävästi rakentamisen ajoittamisella, meluntorjunnalla sekä karkottamalla kalat ja merinisäkkäät voimakkaiden melutapahtumien yhteydessä kauemmaksi, haitta-alueen ulkopuolelle.

Rakentamisen ja toiminnan aikaisten vaihtoehtojen erot melun tuoton ja keston suhteen on esitetty raportissa. Merkittävimmät erot vaihtoehtojen välillä ovat rakentamisen aikaisen melun kohdalla. Normaalin satamatoiminnan osalta vaihtoehdot VE2 - VE4 ovat hieman meluisempia kuin vaihtoedot 0 + ja 1. Toiminnan aikaisen melutasot sataman ympäristössä

jäävät kohtuullisen mataliksi, eikä melun odoteta aiheuttavan merkittävää haittaa lähialueen asutukselle tai loma-asutukselle. Jatkosuunnittelussa tulee kuitenkin kiinnittää huomiota siihen, että meluavat toiminnot pyritään sijoittamaan siten, että melu leviää mahdollisimman vähän ympäristöön.

Hankkeen muutosten vaikutukset meluun

Hankkeen muutoksilla ei ole todettu olevan merkittäviä lisääntyviä vaikutuksia hankkeesta aiheutuvaan meluun. Lisääntyvästä merenpohjan louhinnasta aiheutuu jossain määrin lisääntyvää räjäytysten ja muuta työnaikaista melua, jolla on todettu olevan haittavaikutuksia erityisesti merinisäkkäille ja kaloille. Lupamääräyksillä on varmistettava, että tarpeelliset toimenpiteet näiden eläinryhmien karkottamiseksi räjäytysten haitalliselta melualueelta toteutetaan.

Onnettomuusriskit

Perustellussa päätelmässä v. 2019 todettu

Onnettomuustilanteilla voi olla merkittäviä ympäristövaikutuksia liittyen esimerkiksi öljyn tai muun vaarallisen aineen pääsyyn mereen tai maaperään. Sataman ennaltavaraantumisen keinot ovat kuitenkin kattavia ja vaatimukset täyttäviä.

Hankkeen muutosten vaikutukset onnettomuusriskeihin

Yhteysviranomaisen arvion mukaan hankkeen muutoksilla ei ole merkittäviä lisääntyviä vaikutuksia hankkeesta aiheutuviin onnettomuusriskeihin.

Vaikutukset lajistoon ja luonnonsuojeluun

Hanketta koskien on YVA-menettelyn yhteydessä tehty Natura-arviointi (päivätty 7.1.2019), josta annetun ELY-keskuksen lausunnon johtopäätöksinä on todettu seuraavaa:

Tehdyn vaikutusarvioinnin ja sen taustalla olevien selvitysten perusteella Uudenmaan ELY-keskus katsoo, että Koverharin sataman laajentamisen vaihtoehto 1 merkittävästi heikentää Tammisaaren ja Hangon saariston ja Pohjanpitäjänlahden merensuojelualue -nimisen Natura-alueen luontotyyppiä vedenalaiset hiekkasärkät.

Koverharin sataman laajentamisen vaihtoehtojen 2–4 vaikutukset luontotyypeihin eivät ole merkittävästi heikentäviä, mikäli kiintoaineksen leviämistä pystytään tehokkaasti estämään ja samentumista aiheuttavat työt keskitetään syksyyn ja talveen. Vaihtoehtoilla 2–4 ei sataman alueella ole merkittäviä heikentäviä vaikutuksia linnustoon, kunhan linnustoa häiritsevät työt tehdään pesimäajan ulkopuolella.

Vaihtoehtoihin 2–4 sisältyvällä väylän syventämisellä, joka edellyttää ruoppauksia ja louhintoja mm. Hästö Busö/Tvärminneön läheisyydessä, voi olla merkittäviä heikentäviä vaikutuksia luontodirektiivin liitteen II lajiin, harmaahylkeeseen sekä lintudirektiivin liitteen 1 lajeihin. Kun haitallisia vaikutuksia lievennetään karkottamalla lajit työalueelta ja sen läheisyydestä sekä käytetään kuplaverhoa vedenalaisen melun vähentämiseksi, eivät vaikutukset ole merkittäviä. Työt tulee lisäksi tehdä linnuston pesimäajan ulkopuolella. Samentumista aiheuttavat toimet on syytä keskittää syksyyn ja talveen.

Koverharin sataman vesitaloushankkeiden lupamenettelyn yhteydessä on aiemmin arvioitu hankkeiden vaikutuksia Natura-alueen luontoarvoihin. Luonnonsuojelulain mukaisessa arviointimenettelyssä todettiin, että arvioituista hankkeista laajempi, joka sisälsi sataman ja satamaan johtavan väylän syventämisen ja uuden laiturin rakentamisen, aiheuttaisi merkittäviä heikentäviä vaikutuksia ellei lieventämistoimia, erityisesti alusten nopeuden rajoittamista, toteutettaisi. ELY-keskus totesi arviointiohjelmasta antamassaan lausunnossa, että haitallisten vaikutusten lieventämistoimien toteuttamismahdollisuudet ja aikataulu tulee arvioida huolellisesti. Natura-arvioinnissa on esitetty lieventämistoimia, joita tulee edelleen tarkentaa, kun toteutettava hankevaihtoehto on valittu.

Ympäristölupaprosessissa tulee tarkentaa riutat -luontotyyppin sijaintia väyläalueella maastotöin ja tarkentaa arviointia ja tarvittaessa suunnitelmaa näiden tietojen perusteella. Lupavaiheessa tulee myös suunnitella ja kuvata yksityiskohtaisemmin melun leviämisen estäminen ja lajien karkottaminen työalueelta. Kokonaisvaikutuksia (rantaerosio, pohjaerosio, samenumminen, laivoista syntyvät aallot ja meluhaitta) väylän ulkopuolella tulee tarkastella tarkemmin ympäristölupahakemuksen yhteydessä, ja valita vähiten haitalliset ratkaisut.

Uudenmaan ELY-keskus katsoo, että edellä kuvatulla tavalla toimien Koverharin sataman laajennuksen vaihtoehdot 2–4 eivät merkittävästi heikennä Natura-alueiden Tammisaaren ja Hangon saariston ja Pohjanpitäjänlahden merensuojelualue (FI0100005) ja Hangon itäinen selkä (FI0100107) suojelun perusteella olevia luonnonarvoja.

Hankkeen muutosten vaikutukset lajistoon ja luonnonsuojeluun

Riutat-luontotyyppin (1170) sijaintia väyläalueella on tarkennettu maastotöin syksyllä 2019, kuten perustellussa päätelmässä on edellytetty tehtäväksi ennen hankkeen vesi- ja ympäristölupahakemusten käsittelyn alkamista. Selvityksen mukaan Hästö Busö-Tvärminneön välisellä louhinta-alueella 3, johon kohdistetaan lisälouhintaa verrattuna aiempaan suunnitelmaan, esiintyy riutat-luontotyyppiä, joka on Natura-alueen suojeluperuste. Luontotyyppin

luontoarvot (levävyöhykkeet ja sinisimpukkayhteisöt) toteutuvat selvityksen mukaan pääasiassa sen noin 14 metriä matalammilla osuuksilla. Tältä syvyydeltä matalikkoa on suunnitelmassa louhia sataman rakentamisessa tarvittavan kiviaineksen ottamiseksi. Yhteysviranomaisen toteaa, että louhinta alueella 3 saattaa heikentää Natura-alueen suojeluperusteena olevaa Riutat -luontotyyppin esiintymistä ja sen suotuisan suojelun tasoa alueella. Luonnon monimuotoisuuden säilymisen kannalta on kestävämpää, jos rakentamiseen käytettävää maa-ainesta otetaan suojelualueilta. Ruoppausalue 3 on ELY-keskuksen näkemyksen mukaan soveltumaton hankkeen toteuttamiseksi tarvittavan kiviaineksen ottamiseen. Louhe tulee hankkia luonnonympäristöltään vähemmän herkistä kohteista, ja ensisijaisesti hyödyntää muiden rakennushankkeiden ylijäämälouhetta.

Perustellussa päätelmässä ja edelleen ELY-keskuksen täydennyspyynnössä on edellytetty lupavaiheessa tarkemman suunnitelman esittämistä melun leviämisen estämiselle ja vesieläinten karkottamiselle melua ja paineaaltoja aiheuttavien rakennustöiden ajaksi. Yhteysviranomaisen toteaa, että arviointiselostuksen täydennyksessä ei ole perusteellista selvitystä ja suunnitelmaa merieläinten karkottamisesta. Täydennyksessä on esitetty mm. vähimmäisetäisyydet, joiden ulkopuolella eri merieläinryhmille ei todennäköisesti aiheudu merkittävää haittaa rakennustöistä. Linnustovaikutuksia on esitetty estettäväksi erityisesti toimenpiteiden ajankohdan valinnalla, ja merinisäkkäisiin kohdistuvia karkottamisen alustavalla suunnittelulla. Lupamääräyksillä on varmistettava, että tarpeelliset toimenpiteet toteutetaan. Mahdollisuus vesieliöstöön kohdistuviin merkittäviin haittoihin on ympäristölainsäädännön varovaisuusperiaatteen mukaisesti suljettava pois. Koska kattavia suunnitelmia merkittävien haittojen estämisestä ei ole esitetty, lupamääräyksiin on varmistettava, ettei niitä aiheudu.

Hanketta koskien on YVA-menettelyn yhteydessä tehty LSL 65 §:n mukainen Natura-arviointi (päiväty 7.1.2019). Yhteysviranomaisen katsoo, että arviointiselostuksen täydennyksessä esitetty arvio uuden Natura-arvioinnin tarpeesta hankkeen muutosten vuoksi on riittävä. Läjitystoiminnasta ei arvioida aiheutuvan merkittävää haittaa alueen riuttojen niille luontoarvoille, joiden perusteella alue on valittu Natura 2000 -verkostoon. Hankkeen muutokset eivät edellytä uutta Natura-arviointia, mikäli tässä ajantasaistetussa perustellussa

päätelmässä mainitut Natura-alueisiin vaikuttavat seikat otetaan huomioon hankkeen jatkosuunnittelussa.

Muut ympäristövaikutukset

Vaikutukset vesien- ja merenhoitoon

Hankkeen perustellussa päätelmässä on vuonna 2019 todettu, että *"vesienhoidosta tulee lupahakemuksessa arvioida tekijäkohtaisesti valitun vaihtoehdon vaikutukset ekologiseen tilaan"*.

Hankkeen muutosten vaikutukset vesien- ja merenhoitoon

Koverharin satama sijaitsee Lounaisen sisäsaariston rannikkovesimuodostumassa Storfjärden (2_Ls_011), jonka ekologinen tila on luokiteltu Kymijoen-Suomenlahden vesienhoitoalueen vesienhoitosuunnitelmassa vuosiksi 2022 – 2027 tyydyttäväksi ja kemiallinen tila huonoksi. Koverharin sataman laajennus on tunnistettu vesienhoitosuunnitelmassa mahdollisesti vesien tilaan vaikuttavaksi (poikkeamista edellyttäväksi) hankkeeksi, jonka vaikutuksia voidaan säädellä lupamääräyksillä.

Arviointiselostuksen täydennyksessä meriläjityksen vaikutukset vesienhoidon tilatavoitteiden saavuttamiseen on vesistövaikutusmallinnuksen perusteella arvioitu vähäisiksi, paikallisiksi ja lyhytaikaisiksi. Yhteysviranomaisen toteaa, että täydennyksessä esitetty vaikutusarviointi on suppea, eikä läjityksen vaikutuksia ekologiseen tilaan ole tarkasteltu tekijäkohtaisesti. Arvioinnin johtopäätöksiä voidaan kuitenkin pitää oikean suuntaisina, koska meriläjityksen vaikutusmallinnus on toteutettu asianmukaisesti. Läjitysalue sijaitsee vesimuodostuman Hankoniemi (2_LU_020) alueella, jonka pinta-ala on hyvin suuri, jolloin vesimuodostuman tilaluokka ei helposti muutu huonommaksi.

Lisääntyneet merenpohjan louhinnat sijoittuvat Storfjärdenin ja Hankoniemen vesimuodostumien alueille. Louhinnan vaikutuksia vesien- ja merenhoidon tilatavoitteiden saavuttamiseen on arvioitu alkuperäisessä YVA-selostuksessa. Haittojen lieventämistoimenpiteet huomioiden louhintamäärien suunniteltu lisääntyminen ei yhteysviranomaisen arvion mukaan vaikuta merkittävästi vesien- ja merenhoidon tilatavoitteiden saavuttamiseen.

Vaikutukset pohjavesiin ja pohjavesivaikutteisiin ympäristöihin

Perustellussa päätelmässä v. 2019 todettu

Arviointiselostuksessa on esitetty, että alueelle ei kohdisteta erityisiä pohjavesien suojelutoimia, sillä alue ei ole luokiteltua pohjavesialuetta. Selostuksessa on kuitenkin tunnistettu, että rakentamisen aikana ranta-alueen maantäytöt, paalutukset ja laiturien rakentaminen voivat vaikuttaa pohjaveden purkautumiseen. Vaikutuksia Koverharin vedenottamoon ei arvioida muodostuvan, sillä rakentamistoimet sijoittuvat pohjaveden virtaussuunnassa ottamon alapuolelle. Pohjaveden pinnantasoa ehdotetaan tarkkailtavan rakennustöiden aikana hankealueen keskiosissa tai Koverharin vedenottamalla. Vaikutuksia Isolähteen ja Lappohjan vedenottamoihin ei arvioida olevan, sillä ottamot sijaitsevat kaukana hankealueelta.

Vaikutukset pohjaveteen on arvioitu pääosin riittävästi. Arviossa olisi tullut ottaa huomioon GTK:n rakennemalli, jonka perusteella hankealueen pohjoispuolella on hydraulisen yhteyden reunamuodostuman poikki mahdollistava luode-kaakkosuuntainen kallioperän ruhje. Ruhjeen kohdalla ei ole havaintoputkia ja tieto kallionpinnan korkeudesta perustuu painovoimamittauksiin. Rakentamisen aikaiset mahdolliset muutokset pohjaveden purkautumiseen, virtauskuvaan ja pinnankorkeuteen voivat vaikuttaa Isolähteen vedenottamolta saatavaan vedenottomäärään. Selostuksessa on tunnistettu, että pohjaveden virtauskuvan ja purkautumisen arvioinnissa on epävarmuustekijöitä.

Pohjavesivaikutusten vertailussa vaihtoehtojen VE2, VE2+, VE3 ja VE4 pohjavesivaikutus arvioidaan todennäköisesti vähäiseksi, mutta tunnistetaan pohjaveden pinnankorkeuden alenemisen olevan mahdollista, jolloin vaikutus nousee merkittäväksi.

Hankkeen muutosten vaikutukset pohjavesiin

Toimitetussa täydennyksessä ei ole arvioitu hankkeen muutosten vaikutuksia alueen pohjavesiin ja pohjaveden purkautumiseen, koska vesilupahakemuksen mukaisten uusien toimintojen ei ole katsottu aiheuttavan muutoksia aiempiin arviointituloksiin.

YVA-menettelyn aikana laadittiin sedimenttien kulkeutumista ja kertymistä kuvaava malli, jonka avulla arvioitiin sataman laajennustyön eri vaihtoehtojen vaikutuksia Lappohjan hiekkarannan alueeseen. Hiekkarannan alueella tapahtui paikoin enimmillään 5 cm sedimentaatiota eri hankevaihtoehtojen toteuttamisen seurauksena. Lappohjan hiekkarannan pohjoisosassa on Geologian tutkimuskeskuksen selvityksissä ja myös kuulemispalautteessa osoitettu esiintyvän Itämeren alueella erittäin harvinaisia merenpohjan lähteitä

pohjaveden purkautuessa maalta mereen. Lähdeympäristöjen liettyminen ruoppauksesta aiheutuvan sedimentaation seurauksena tulee estää riittäväillä lupamääräyksillä.

Hankkeen vesistö- ja kalataloustarkkailuohjelman mukaan väyläalueen hienojakoisten massojen ruoppausten aikana tehdään sameuskartoitus, jolla kartoitetaan vesistöiden aiheuttama sameuden maksimivaikutusalue. Yhteysviranomaisen korostaa, että ruoppauksesta aiheutuvaa samennusta tulee seurata ja ruoppaus tehdä kiintoaineen leviämistä estävän rakenteen sisällä kiintoaineen leviämisen estämiseksi Lappohjan hiekkarannan alueelle.

Hankkeen seurantaohjelmaan tulee sisältyä mahdollisten pohjavesivaikutusten tarkkailu.

Vaikutukset kalastoon ja kalatalouteen

Perustellussa päätelmässä v. 2019 todettu

Yhteysviranomaisen toteaa, että kalastuselvityksessä on riittävällä tarkkuudella arvioitu hankkeen eri vaihtoehtojen ja toimenpiteiden vaikutukset alueen kalastoon ja kalastukseen. Kalasto- ja kalastusvaikutusten merkittävyysarvio on oikean suuntainen, ja vaikutuksen merkittävyys on vähäinen/kohtalainen hankevaihtoehdosta riippuen. Tämä edellyttää kuitenkin haitallisten vaikutusten (etenkin melu, samentuma ja kiintoaineen leviäminen) vähentämiseksi soveltuvien menetelmien käyttämistä. Mahdolliset tekniikat ja menetelmät vaikutusten vähentämiseksi on arviossa esitelty hyvin. Vaikutusarvion osalta on lisäksi huomioitava, että arvioon sisältyy joitakin epävarmuuksia muun muassa kalojen lisääntymisalueiden sijainnin osalta. Lisääntymisalueiden sijainneista ei ole tarkkaa tietoa, vaan arvio perustuu kaupallisten kalastajien esittämiin tietoihin, mikä sinänsä on tässä vaiheessa riittävä tarkkuus. Mikäli tärkeitä lisääntymisalueita sijaitsee kuitenkin esimerkiksi lähempänä vesistötyökohteita, kuin mitä arviossa on esitetty, voi vaikutusten merkittävyys olla selostuksessa arvioitua suurempi.

Alue on kalataloudellisesti tärkeä, ja hankkeen toteutuminen edellyttää kalataloustarkkailua. Tarkkailu tulee aloittaa jo ennen töiden käynnistymistä niin, että lähtötiedot ovat riittävän tarkat mahdollisten vaikutusten havainnoimiseksi. Tämän takia tarkkailun sisällöstä on hyvä sopia kalatalousviranomaisen kanssa hyvissä ajoin ympäristö- tai vesilupa-hakemuksen yhteydessä. On hyvä, että kaupallisille kalastajille mahdollisesti maksettavat korvaukset sekä niiden määrittäminen, sekä esitys kalataloudelliseksi kompensatioksi/kalatalousmaksuksi on huomioitu jo tässä vaiheessa.

Hankkeen muutosten vaikutukset kalastoon ja kalatalouteen

YVA-selostuksen täydennyksen mukaan veden kiintoaines-pitoisuuden nousu läjitysalueen läheisyydessä voisi vaikuttaa kalojen poikastuotantoon ja kutualueisiin. Alueen läheisyydessä ei ole kuitenkaan tunnistettu olevan merkittäviä kutualueita. Yhteysviranomaisen arvion mukaan meriläjityksellä tai lisääntyvällä ruoppauksella ja louhinnalla ei ole merkittävästi suurempia haittavaikutuksia alueen kalastoon tai kalatalouteen, kuin jo YVA-menettelyn aikana katsottiin mahdolliseksi. Läjitysalue sijaitsee väylällä, mikä jo ennestään rajoittaa kalastusta alueella. Aiemmassa päätelmässä annettu arvio vaikutusten merkittävydestä, enimmänsä kohtalaiset vaikutukset, pitää edelleen paikkansa.

Yhteysviranomaisen arvion mukaan esitetyllä kalataloustarkkailulla voidaan havaita merkittävät haittavaikutukset, jos sellaisia ennako-odotuksista huolimatta ilmenee. Tarkkailua tulee kuitenkin mahdollisissa poikkeustilanteissa tarvittaessa tehostaa. Toisaalta on epätodennäköistä, että syksyllä tai talvella muutaman kuukauden ajan tehtävien rakennustöiden vaikutuksista alueen kalaston rakenteeseen, siian kutuparvien liikkeisiin ja siian lisääntymiseen tai saaliisiin saataisiin tietoa ammattikalastajille suunnatulla kalastus-tiedustelulla jo siitäkin syystä, että kalastus hankealueella on ilmeisen vähäistä. Lisäksi on todettava, että verkkokoekalastusten käyttöön tarkkailussa liittyy monia epävarmuuksia ja ongelmia.

Vaikutukset maa- ja kallioperään

Perustellussa päätelmässä v. 2019 todettu

Vaikutukset maa- ja kallioperään on arvioitu riittävästi. Ruopattavat massat voivat sisältää happamia sulfaattimaita, joiden aiheuttamia haittoja esitetään estettävän vedenpinnan alle läjittämällä tai peittämällä tiiviisti jaltai kalkitseamalla tai stabiloimalla. Yhteysviranomaisen korostaa, että ruoppausmassoja ei voi läjittää pohjavesialueelle ilman asianmukaista lupaa.

Hankealueelta tullaan poistamaan maaperää jonkin verran. Alueen kuonaperäisen maaperän laatua ei ole selostuksessa kuvattu. Maa-aineksen sijoittamisen tulee olla suunnitelmallista tai se tulee käsitellä jätteenä.

Hankkeen muutosten vaikutukset maa- ja kallioperään

Yhteysviranomaisen toteaa, että ennen ruoppausmassojen läjittämistä ja niiden hyödyntämistä on selvitettävä mahdollisuus

happamien sulfaattimaiden esiintymiseen ruopattavassa sedimentissä, jotta happamoittavien maa-ainesten aiheuttamiin mahdollisiin haittoihin voidaan varautua paremmin.

Muut vaikutukset

Yhteysviranomaisella ei ole ollut hankkeen 28.6.2019 päivätyssä perustellussa päätelmässä huomautettavaa tai lisättävää muiden ympäristövaikutusluokkien arviointiin. Myöskään hankkeen muutosten johdosta yhteysviranomaisella ei ole niihin huomautettavaa.

7 HANKKEEN JATKOKÄSITTELYSSÄ HUOMIOITAVAA

Hanketta koskevaan lupahakemukseen on liitettävä arviointiselostus täydennyksineen ja tämä yhteysviranomaisen perusteltu päätelmä. Lupaviranomaisen on varmistettava, että perusteltu päätelmä on ajan tasalla lupa-asiaa ratkaistaessa.

Lupaviranomainen ei saa myöntää lupaa hankkeen toteuttamiseen eikä tehdä muuta siihen rinnastettavaa päätöstä ennen kuin se on saanut käyttöönsä arviointiselostuksen ja ajantasaisen perustellun päätelmän. Lupapäätökseen on sisällytettävä perusteltu päätelmä, ja siinä on asianmukaisesti otettava huomioon arviointiselostusta koskevien kuulemisten tulokset. Päätöksestä on käytävä ilmi, miten arviointiselostus ja perusteltu päätelmä on otettu huomioon. Lupalaisissa on lisäksi tarkemmat säännökset arvioinnin huomioon ottamisesta.

Hankkeen jatkokäsittelyssä on huomioitava erityisesti seuraavat asiat:

- Sataman rakennustyöhön tarvittavan kivilouheen ottamiseen tulee etsiä korvaava kohde merenpohjan ruoppaus- ja louhinta-alueen 3 sijaan. Louhinnasta aiheutuu Natura-alueen luonto-arvoihin vältettävissä olevia heikennyksiä.
- Voimakasta melua aiheuttavat vesistötyöt tulee rajoittaa lintujen pesimäajan ulkopuolelle. Tämä vähentää myös kevätkutuisten kalalajien poikastuotannolle aiheutuvaa haittaa.
- ruopattavien massojen sulfidiriskiä on syytä analysoida ennen massojen sijoittamista, jotta sulfidiriskiä voidaan varautua.

8 PERUSTELLUN PÄÄTELMÄN TOIMITTAMINEN JA SIITÄ TIEDOTTAMINEN

Yhteysviranomaisen toimittaa perustellun päätelmänsä sekä kopiot arviointiselostuksesta saamistaan lausunnoista ja mielipiteistä hankkeesta vastaavalle.

Perusteltu päätelmä toimitetaan tiedoksi hanketta käsitteleville viranomaisille, vaikutusalueen kunnille, maakuntien liitoille ja muille asianosaisille viranomaisille.

Perusteltu päätelmä sekä saadut lausunnot ja mielipiteet ovat nähtävillä ympäristöhallinnon verkkosivuilla osoitteessa: www.ymparisto.fi/koverharinsatamanlaajennusYVA, sekä viranomaisen verkkosivuilla 30 päivän ajan osoitteessa www.ely-keskus.fi/kuulutukset/uusimaa.

9 SUORITEMAKSU, SEN MÄÄRÄYTYMINEN JA MAKSUA KOSKEVA OIKAISUMAHDOLLISUUS

Suoritemaksu on **6 000** euroa.

Yhteysviranomaisen perustellusta päätelmästä perittävä maksu on määritelty suppean hankkeen mukaisesti (7–13 henkilötyöpäivää). Maksu määräytyy ELY-keskusten maksuista annetun asetuksen perusteella.

Maksuvelvollinen, joka katsoo, että perustellusta päätelmästä perittävän maksun määräämisessä on tapahtunut virhe, voi vaatia siihen oikaisua ELY-keskuksesta kuuden kuukauden kuluessa tämän perustellun päätelmän antamispäivästä.

10 SOVELLETUT SÄÄNNÖKSET

Laki ympäristövaikutusten arviointimenettelystä (252/2017) 19 ja 23 §

Valtioneuvoston asetus ympäristövaikutusten arviointimenettelystä (277/2017) 4 §

Valtion maksuperustelaki (150/1992) 8 §

15.7.2022

Valtioneuvoston asetus (1259/2021) elinkeino-, liikenne- ja ympäristö- keskusten, työ- ja elinkeinotoimistojen sekä kehittämis- ja hallinto- keskuksen maksullista suoritteista vuonna 2022 §.

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty viraston sähköisessä asianhallintajärjestelmässä. Asian on esitellyt ylitarkastaja Erika Heikkinen ja ratkaissut yksikön päällikkö Timo Kinnunen.

JAKELU

Hankkeesta vastaava

TIEDOKSI

Lausunnonantajat
Mielenpöiteiden esittäjät
Ecobio Oy/Masi Mailammi (masi.mailammi@ecobio.fi)

Tämä asiakirja UUELY/7968/2017 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument UUELY/7968/2017 har godkänts elektroniskt

Ratkaisija Kinnunen Timo 15.07.2022 13:10

Esittelijä Heikkinen Erika 15.07.2022 12:06